

Prezenta lucrare conține _____ pagini

**EVALUAREA NAȚIONALĂ PENTRU
ABSOLVENȚII CLASEI a VIII-a**

Anul școlar 2023 – 2024

Limba și literatura rromani maternă

Numele:.....

Inițiala prenumelui tatălui:

Prenumele:.....

Școala de proveniență:

Centrul de examen:

Localitatea:

Județul:

Nume și prenume asistent	Semnătura

A	COMISIA DE EVALUARE	NOTA (CIFRE ȘI LITERE)	NUMELE ȘI PRENUMELE PROFESORULUI	SEMNĂTURA
	EVALUATOR I			
	EVALUATOR II			
	EVALUATOR III			
	EVALUATOR IV			
	NOTA FINALĂ			

B	COMISIA DE EVALUARE	NOTA (CIFRE ȘI LITERE)	NUMELE ȘI PRENUMELE PROFESORULUI	SEMNĂTURA
	EVALUATOR I			
	EVALUATOR II			
	EVALUATOR III			
	EVALUATOR IV			
	NOTA FINALĂ			

C	COMISIA DE EVALUARE	NOTA (CIFRE ȘI LITERE)	NUMELE ȘI PRENUMELE PROFESORULUI	SEMNĂTURA
	EVALUATOR I			
	EVALUATOR II			
	EVALUATOR III			
	EVALUATOR IV			
	NOTA FINALĂ			

- Toate subiectele sunt obligatorii.
- Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de două ore.

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

Del pes o tøksto:

E rroma e Rumuniaθar

Jekh amal manglās te zanel sar si òl rroma Rumuniaθar, so von keren buti. Me phendem lesqe so amenθe, and-i Rumùnia, si but rroma, save traisaren vi gavesθe vi forosθe. Gavenθe, le rroma barären grasten, guruvnän, bakrän, balen vaj keren buti k-o kìmpo. Si rroma save keren lole kärämide. Von si kärämidarä. But rroma keren phuväqe pirä. Kadala si e pirärä. Sa kadä, gavenθe, si le koväca – save keren sastrutne butä, sar misaläqe, le grastenqe pètala – le kíkavärä – save keren kíkavä –, le rupunärä – save keren ruputne angrustä –, le ríchinarä – save khelaven e ríchinen.

Paś-o pani Dùnäre si but fòrurä, sar si: o Kalafàto, i Koràbia, o Tùrnu-Mägurèle, i Oltènica, o Käläràšo, kaj ziven e rroma xoraxane. Von si xanotärä vi aven foronθar gavenθe te xanoven arcíçeça e gaženqe kíkavä.

Cira rroma ziven and-òl càxre. And-òl diza aven le rroma save si bikinitörä. Kothe aven vi le romnä te bikinen luludä. Le murśa kinen luludä kaθar e romnä thaj den len e zuvlänqe.

But rroma si baśavne. Von baśaven, kana e gaže thaj e rroma keren abäv. Maśkar romenθe si but śunde gilavne thaj baśavne. Kadala gilaben vi baśaven k-o ràdio thaj k-o televizòro. Maśkar lenθe sas o Fänikä Lùka, o Marcèl Budälä, o Dòna Dumìtru Siminikä, o Färämìcä Làmbru, o Ion Onoriu, i Romìka Puçànu, save si mule, vaj i Gàbi Lùnka thaj but aver save gilaben vaj baśaven śukar.

Palal i Rivolùcia andar o berś 1989, Rumuniaθe, inkliste 9 romane riviste, sar sasas: „Neo Drom”, „Şatra liberä” (O vesto tàboro rromano) „Divàno Rromano”, „Angle”, „O glàsò òl romenqo”, „Aven amença”, „O cíkat e romenqo”, „Nicovala” („I kovànca”) vi Asul de treflă.

But zene, save si rroma, zanen lil, aśti te drabaren thaj te xramosaren lila thaj si lache intelektuàlurä aj politikane manuśa. And-i romani ćhib e Rumuniaθar si śtar importànto romane dialèkturä: e kikavarènqo dialèkto, o xoraxano dialèkto, ríchinarènqo dialektò thaj o karpatiko dialèkto.

Xramosar o amboldipen ka-o svàko mangipen, dikhindoj o dino tèksto kaθar o jekhto subijèkto.

1. Xramosar, andar o dino dikcionarosqo artikulo, o sènso andar i avutni fràza vaś o alav „so”:
„Me phendem lesqe so amenθe, and-i Rumùnia, si but rroma...”

2 pùnturà

so pron., conj., 1. pron., adj. pron. relativ **ce** 2. conj. **că**

2. Jekh amal manglās te zanel ...

- a. sar si èl rroma Rumuniaθar.
- b. sar si èl rroma Franciaθar.
- c. sode roma si and-i Rumùnia.
- d. sode rroma si and-i Frància.

2 pùnturà

O lacho amboldipen si ka-i grafèma

.

3. O Fänikà Lùka, o Marçèl Budàlă, o Dòna Dumìtru Siminikă, o Fărămică Làmbru si ...

- a. kărämìdără
- b. baśavne
- c. rupunără
- d. bikinitòră

2 pùnturà

O lacho amboldipen si ka-i grafèma

.

4. Xramosar p-o telutno than savo si o tìtulo e tekstosqo. Cácar tiro amboldipen xramosarindoj duj informàcie andar o dino tèksto.

4 pùnturà

5. Xramosar „X” palal svàko enùnco kaj te sikaves kana si ćáces vaj na, dikhindoj e informàcie andar o dino těksto.

6 pùnktură

O enùnco	Si ćáces	Na si ćaces
a. Gavenθe, le rroma barären grasten, guruvnăn, bakrăn, balen vaj keren butĩ k-o kĩmpo.		
b. Le kovàća keren kaštutne bută.		
c. Paś-o pani Dùnäre si o fòros Kalafàto.		
d. E xanotără vi aven foronθar gavenθe te xanoven arćíceça e gaženqe khera.		
e. Palal i Rivolùcia andar o berś 1989, Rumuniaθe, inklistăs i rromani riviste „Neo Drom”.		
f. And-i rromani ćhib e Rumuniaθar si śtar importànto rromane dialèktură.		

6. Vakăr, and-e 50–80 alava, **palal sar si e rroma andar tiri komuniteta?**

6 pùnktură

7. O David thaj i Romina vakären palal o pućhipen: „Si importànto e dialèktură e rromane ćhibăqe vaj i khethani rromani ćhib?”

O David: *Me phenav so si importànto vi amaro dialèkto vi i rromani khethani ćhib.*

I Romina: *Me phenav so si importànto nùmaj amaro dialèkto.*

Xramosar jekh těksto and-e 60 – 100 alava, and-o savo te xramosaras so tu patăs palal o phenipen le duje ženenqo (o David thaj i Romina).

8 pùnktură

2. O alav telal savo si cirdini jekh lînia andar o enûncu: „But kamav te naisarav tuqe ...” si

- a. substantivo/ navni.
- b. pronòmbro/ sarnavni.
- c. vërbo/ kernavni.
- d. adžektivo/ pašnavni.

2 pùntură

O lačo amboldipen si ka-i grafèma

3. O vërbo telal savo si cirdini jekh lînia andar o enûncu: But ažukărav te dikhas amen.” si ka-o vaxt

- a. akanutno
- b. avutno
- c. nakhlo vaxt
- d. imperfèkto

2 pùntură

O lačo amboldipen si ka-i grafèma

4. I Anka xramosarel palpale jekh mesăžo pesqe amalinăqe. Xramosar, maj tele, and-e ćuće thana, e trebutne alava palal sar mangel pes and-e parantèze. 4 pùntură

Kuć mirri amalin Rodika Bătrîna,

Som but loşali sosqe o edukacionàlo projèkto _____ (**aresel, o nakhlo vaxt**) tuće.

Va, vi mirre ćhave _____ (**avel, o avutno vaxt**) but loşale kana tume avena k-i amari

şkòla But ažukăras te prinžaras _____ (**ame, ka-o kèzo akuzativo**) maj mišto. Vi ame

kamas te dikhas sar vakăren _____ (**tume, ka-o nominativo kèzo**) i rromani ćhib

khere thaj te vakăras vi and-i rromani khethani ćhib.

Ažukăras tumen bare kamipnaça!

Tiri amalin,

I Anka Beki

5. Ker jekh propozîcia and-i savi o alav „ćhib” te avel ka-o kèzo nominativo.

4 pùntură

6. Ker jekh frâza andar duj propozicie and-i savi e predikatură te aven e vèrbură „kamas” thaj „zas”.
4 pùntură

7. O telutno tèksto si lino palal o internèto. Anda lesθe si vortografiaqe thaj puntuaciaqe doša. Lačhar o tèksto, xramosarindoj les lačhes pa-o telutno than.
4 pùntură

I romano khethani čhib si sakadă importànto sar si vi e dialèktură. Khere ame vakăren and-o amari dialèkto, haj k-i škòla ame siklòvas te vakăras vi te xramosarel and-i khethani rromani čhib.

8. Ker jekh tèksto, andar 40–70 alava, and-o savo te sikaves „sosθar si importànto te vakăras vi te xramosaras i rromani khethani čhib?”
8 pùntură

SUBIECTUL al III-lea

(30 de puncte)

Del pes o təksto:

Mirri šukar familia

palal o Jonel Kordovan

Kana avri si šil thaj o brišind del,
Savorri *munri* familia andre bešel.
Ame, e čhave, k-o tatipen ačas,
Amare manušenča o vaxt šukar nakhas.

K-o televizòro *cira* vaxt dikhas,
E *dokumentàrură* ame but kamas.
Plaçal amen p-o interneto te rodas
Khelimata vi rromani mùzika te ašunas.

O pàpus *sboril* amenče paramiča
Thaj del amen but lače svàtură.
Te avas *butărne*, pakivale vi kanutne
Thaj k-i škòla e maj lače siklòvne.

Mirre familiaqo barvalipen
Si kaj o *Devel* dinəs amen lošalipen
Khethanes šukar bută te keras,
Jekh baxtali familia te avas.

Drabar i poezia thaj arakh o amboldipen ka-e pučhimata:

- Palal so vakărel pes and-i poezia?
- Sar nakhen o vaxt e zene andar i dini familia?
- So svătură del o pàpus e čhaven?
- Savi rig andar i poezia čajlöl tut maj but?

Ker jekh xramosaripen, andar 150 alava, palal i tème „Sar trebal te zan e bută and-jekh familia?”, dikhindoj i poezia dini maj opre thaj e amboldimata ka-e oprutne pučhimata.

Kana keres tiro xramosaripen:

– vakăresa palal sar nakhen o vaxt e zene andar jekh familia;	4 pùntkură
– sikavesa sar den pen pakiv e zene andar jekh familia;	6 pùntkură
– xramosaresa so buti kerel sarkon zeno;	6 pùntkură
– xramosaresa aver informăcie save si lekh phandlipen tire familiača.	4 pùntkură

Nòta!

O pùntkură vaš o xramosaripen avena dine vaš:

- **o ander/ o koncinùto le xramosaripnasqo – 20 pùntkură;**
- **sar si organizisarde thaj prezentisarde e godă – 4 pùntkură** (o organizisaripen e godănqo – 2 pùntkură; sar si prezentisarde e godă – 2 pùntkură);
- **e xramosaripnasqi redaktăcia – 6 pùntkură** (vaš e vortografiaqe règele – 3 pùntkură; vaš e puntuaciaqe règele – 2 pùntkură; vaš o šukar xramosaripen – 1 pùntko).

